

Nr 30.

Ankom till Riksdagens kansli den 23 maj 1913 kl. 5 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för kommun att besluta ersättning till innehavare av kommunalt förtroendeuppdrag för mistad arbetsförtjänst och direkta utgifter i och för uppdraget.

Närvarande: Herrar Edén, Branting, Hellberg, Clason, Bellinder, Mannheimer, von Geijer*, Sehlin*, Wavrinsky, von Mentzer, Bergqvist, von Bahr, Magnusson i Tumbult, Larsson i Västerås, Räf, Karlsson i Fjäl*, Bogren, Jönsson i Slåtåker, Wallin och Säfstrand.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava hänvisats tvenne likalydande motioner, nämligen nr 71 i Första kammaren av herr *Gerhard Magnusson* och nr 166 i Andra kammaren, av herrar *Tengdahl*, *Anderson* i Råstock och *Strid*, och hava dessa motioner av utskottet upptagits till samtidig behandling. Motionärerna ha föreslagit Riksdagen att besluta »att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utarbetande och framläggande för Riksdagen av tillägg till kommunalförordningarna av innebörd, att kommunerna berättigas besluta ersättning till innehavare av kommunala förtroendeuppdrag för mistad arbetsförtjänst och för direkta utgifter i och för sådana uppdrags fullgörande».

Till stöd för sina förslag hava motionärerna anført följande:

»Vid 1912 års riksdag väcktes i Andra kammaren en motion (nr 104) gående ut på skrivelse till Kungl. Maj:t angående sådant tillägg till kom-

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 5 saml. 27 häft. (Nr 30—31.) 1

munalförordningarna, att de, som väljas till kommunala förtroendeuppdrag, berättigas — enligt närmare bestämmelser — till ersättning för mistad arbetsförtjänst och för direkta utgifter i och för sådana uppdrags fullgörande.

Vid sitt avstyrkande av motionen påpekade konstitutionsutskottet i sin mycket välvilligt hållna motivering, att det ej vore riktigt att begära rätt till ersättning för mistad arbetsförtjänst etc., utan kommunen borde ha rätten att besluta s. a. s. från fall till fall.

Detta var också motionärernas mening, om den också måhända var mindre lyckligt uttryckt. Denna rätt saknar nu kommunen — eller åtminstone anses den sakna den — och i anledning därav uppstå åtskilliga betänkliga förhållanden, resulterande i, att det ökade inflytande, som småfolk av alla slag skulle få på de kommunala angelägenheterna i och med den nya röstskalan, blir mer eller mindre illusoriskt — detta därför, att fattigt folk icke kunna åtaga sig kommunala uppdrag på grund av de med desamma ofta förenade förlusterna. Angående detta förhållande, som påpekades redan i förra årets motion, upplyser vidare en här bifogad undersökning, som verkstälts av Sveriges socialdemokratiska kommunalförbund.

Behovet av en stadgad rätt på här avhandlade område belyses av åtskilliga uttalanden till denna undersökning. I brist på sådan stadgad rätt inträffar t. ex., att

1) kommunen medger ersättning för förluster, beslutet överklagas, Konungens befallningshavande godkänner, men Kungl. Maj:t upphäver detsamma;

2) kommunen medger ersättning, men bägge instanserna underkänna beslutet, men detsamma upprepas och står fast i brist på överklagning;

3) kommun avslår ersättning och det är omöjligt — åtminstone för arbetarepartiet — att sätta upp kandidat;

4) kommun medger ett visst år ersättning för förluster, reseutgifter o. d., men indrager ersättningen ett följande år under alldeles oförändrade omständigheter, m. m. dylikt.»

*Utskottets
yttrande.*

Såsom av motionärerna erinrats väcktes vid 1912 års riksdag i Andra kammaren en motion (nr 104) gående ut på skrivelse till Kungl. Maj:t angående sådant tillägg till kommunalförordningarna, att kommunala förtroendemän skulle berättigas till ersättning för mistad arbetsförtjänst och för direkta utgifter i och för sådana uppdrags fullgörande.

Konstitutionsutskottet avstyrkte motionen, men yttrade i sitt utlåtande, att det hyste den uppfattningen, att »grundsatsen att kommunala förtroendeuppdrag skola vara oavlönade icke längre kan i full utsträckning

upprätthållas, särskilt med hänsyn till den fortskridande demokratiseringen på det kommunala området». Utskottet fortsätter: »Vid frångående av denna grundsats torde det emellertid, såsom fallet var i fråga om kommunalnämndsordförande, böra noggrant utredas, huruvida ett visst uppdrag är av beskaffenhet att kräva ersättning, liksom det också bör vara kommunen, som får sig rätten tillerkänd att besluta angående ersättning i varje särskilt fall.

Såsom av den förevarande motionen framgår, synas emellertid motionärerna åsyfta en helt annan lösning av det betydelsefulla spörsmålet, i det att innehavare av kommunala förtroendeuppdrag, oavsett uppdragets beskaffenhet, skulle *berättigas* till ersättning. Efter utskottets mening bör det emellertid icke utan vidare fastslås, att innehavare av vilka kommunala förtroendeuppdrag som helst skola få ersättning. Genomförandet av en dylik grundsats skulle otvivelaktigt leda till ett betungande av kommunernas ekonomi i långt högre grad, än som kan vara tillrädligt för detta ändamål, i synnerhet som varje kommunal förtroendeman, eller åtminstone den »obemedlade», bleve berättigad att till sin kommun ingiva räkning å de direkta utgifter och den minskade arbetsförtjänst, som enligt hans uppfattning åsamkats honom genom uppdragets fullgörande.»

Motionärerna hava i anledning av konstitutionsutskottets anmärkningar vid fjolårets riksdag formulerat sitt yrkande så, att det ej längre gäller rätt för den enskilde innehavaren av ett kommunalt uppdrag att kräva ersättning, utan i stället rätt för kommunen att, där den så prövar skäligt, besluta dylik ersättning. Genom denna förändring är tydligen frågan lagd på en annan och riktigare grundval.

Emellertid innebär motionen även i den form som den fått i år en vittgående förändring i vår kommunala ordning. I våra nuvarande kommunallagar saknas bestämmelse om rätt för kommunerna att besluta ersättning åt sina förtroendemän i andra än bestämt angivna fall. Å andra sidan saknas visserligen direkt förbud mot beslut om dylik ersättning, men den grundsatsen har dock ansetts ligga bakom författningarna, att dylika förtroendemän såsom regel skola vara oavlönade. Motionärernas förslag lämnar frågan om arvode i egentlig mening för kommunalt arbete oberörd och inskränker sig till att möjliggöra ersättning för minskad arbetsförtjänst och för direkta utgifter. Men det har uppenbarligen, även i denna avfattning, en synnerligen stor räckvidd.

Vid övervägandet av motionerna har utskottet till en början fäst sin uppmärksamhet därvid, att på ett av de områden, där enligt motionernas bilagor de största svårigheterna yppat sig av bristen på ersättning för kommunalt uppdrag, numera anstalter blivit träffade för sådan ersätt-

ning. Innevarande års riksdag har nämligen i anledning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 119 och motion I: 112 av herr Hult beslutit sådan ändring i 54 § av gällande taxeringsförordning, att kommunerna erhålla befogenhet att åt valda ledamöter i taxeringsnämnd låta utgå dels traktementsersättning under såväl sammanträdes- som resedagar med högst fyra kronor om dagen, dels ock åt ledamöter, som icke äro bosatta å den ort, där nämnden sammanträder, resekostnadsersättning. Vidare har genom Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 185 vid årets riksdag, i överensstämmelse med Riksdagens skrivelse nr 141 år 1911, föreslagits att tillerkänna kommunerna rätt att till kommunalnämndens ordförande anslå ej blott sådan gottgörelse för skrivmaterialier m. m., varom § 51 i förordningen om kommunalstyrelse på landet talar, än även arvode. Denna proposition är av konstitutionsutskottet i huvudsak tillstyrkt, och om densamma vinner riksdagens bifall, så har därmed även på ett annat viktigt område av det kommunala arbetet ersättning blivit möjliggjord.

Dessa förändringar äro ur principiell synpunkt av stor betydelse, i det att genom desamma kommunerna erhålla befogenhet att besluta ersättning åt vissa kategorier av kommunala förtroendemän, rörande vilka behovet av att kunna lämna ersättning varit särskilt framträdande. Det torde emellertid vara tydligt, att sagda förändringar dock icke äro tillräckliga att avhjälpa samtliga de missförhållanden, som i det av motionerna berörda avseendet äro tillfinnandes. Även i fråga om andra kommunala förtroendeuppdrag än ledamotskap av taxeringsnämnd och ordförandeskap i kommunalnämnd kunna otvivelaktigt fall inträffa, då ersättning till uppdragets innehavare i en eller annan form är behövlig. Utskottet måste därför anse, att motionärernas förslag alltjämt förtjäna beaktande, även efter anförda beslut och förslag vid innevarande riksdag.

Emellertid finner sig utskottet icke kunna upptaga detta förslag i hela dess omfattning. När motionärerna begära rätt för kommun att tilldela sina förtroendemän ersättning »för mistad arbetsförtjänst», så är detta yrkande uppenbarligen så allmänt avfattat, att det samma lämnar utrymme för en synnerligen vidsträckt tillämpning. Utskottet har icke med nu föreliggande material ansett sig kunna tillstyrka ett initiativ från Riksdagens sida på detta betydelsefulla område. Däremot anser utskottet, att fullgoda skäl föreligga för att upptaga den andra delen av motionärernas yrkande, nämligen framställning till Kungl. Maj:t om förslag för att möjliggöra ersättning för direkta utgifter i och för ett kommunalt uppdrags fullgörande. Under sådana utgifter falla tydligen också under vissa förhållanden resekostnader, varpå exempel lämnas i motionernas bilagor. Att en sådan ersättning kan befinnas behövlig, finner utskottet

uppenbart, och då av vad i motionernas bilagor samt annorledes blivit upplyst synes framgå, att under nuvarande förhållanden beslut av kommunerna i sådan riktning riskera att vid klagomål bliva hävda, bör tydligen en uttrycklig bestämmelse om rätt för kommunerna att lämna ersättningar komma till stånd.

Utskottet har låtit verkställa vissa undersökningar av förhållandena på detta område inom främmande länders kommunalförfattningar. Utan att närmare inlåta sig på dessa förhållanden kan utskottet meddela, att åtskilliga motsvarigheter finnas just till den befogenhet för kommunerna att lämna ersättning för av uppdrag förorsakade utgifter, för vilken utskottet uttalat sig. Så erhålla i *Preussen*, inom landskommunerna, såväl kommunalordföranden som bisittarne i kommunalnämnden (de s. k. »Schöffen») ersättning av kommunen för »kontanta utlägg», som förorsakats vid uppdragens fullgörande. Kommunalordföranden får dessutom särskild gottgörelse för med uppdraget förenat arbete. Likaså erhålla stadsfullmäktige, i vissa fall, samt medlemmar av kretsutskottet, provinsiallantdagen, provinsialutskottet och provinsialkommissionerna och valda ledamöter av provinsialrådet av sina resp. kommuner en gottgörelse, som svarar mot de direkta utgifter, som förorsakats dem vid resp. uppdrags fullgörande. Även i *Sachsen's* landskommuner åtnjuter kommunalordföranden, i likhet med den preussiske, ersättning för de direkta utgifter, som förorsakats honom genom uppdraget, och dessutom särskild gottgörelse för nedlagt arbete.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, det tacktes Kungl. Maj:t låta efter verkställd utredning framlägga förslag till införande av sådana bestämmelser i gällande kommunalförfattningar, genom vilka kommunerna berättigas besluta ersättning till innehavare av kommunala förtroendeuppdrag för direkta utgifter i och för sådana uppdrags fullgörande.

Stockholm den 23 maj 1913.

På utskottets vägnar:

NILS EDÉN.

Reservationer:

av herrar *Branting, Hellberg, Wavrinsky, Larsson* i Västerås och *Wallin*, vilka förordat, att utredningen bort omfatta jämväl frågan om ersättning för mistad arbetsförtjänst;

av herrar *Clason, von Geijer* och *von Mentzer*;

av herrar *Magnusson* i Tumhult, *Räf* och *Jönsson* i Slätåker, som anfört:

»Enligt vår uppfattning lägga kommunalförfattningarna ej hinder i vägen för kommun att lämna ersättning för utgifter, vilka förorsakats någon för fullgörande av ett sådant uppdrag, som ej ålegat honom på grund av en av honom mottagen kommunal befattning.

Hvad åter frågan i övrigt angår hava vi ansett, att omedelbart efter sedan Riksdagen antagit, respektive utskottet förordat, två så betydelsefulla förändringar å detta område som bestämmande av ersättning åt kommunalnämnds ordförande och åt ledamöter i taxeringsnämnd, utskottet icke bort föreslå ytterligare steg i en riktning, som icke lär kunna fullföljas utan våra kommuners betungande och en vittgående omläggning av hittills gällande principer för den kommunala självförvaltningen.»
